

ELS TREBALLS DEL FUTUR¹

Sessió coorganitzada amb el Centre d'Estudis Econòmics i Socials (CEES) i moderada per MIREIA DEL POZO, gerent del CEES. Va comprendre quatre conferències: «Situació actual del mercat de treball. «Tendències de transformació» (JORDI GOULA, economista i periodista), «Impacte de la robotització i la digitalització. Indústria 4.0 i intel·ligència artificial» (IGNASI RAFEL, enginyer industrial i cercatalents), «Llocs de treball que es crearan en el futur» (JORDI SALA, economista i historiador) i «Com serà en el futur el mercat de treball» (CARMEN RIERA, professora d'economia de la Universitat de Barcelona, UB).

10 d'abril del 2018

Introducció

IGNASI FARRERES

Ignasi Farreres, president del Centre d'Estudis Econòmics i Socials (CEES), explicà que el que havia motivat al CEES a organitzar un cicle de conferències sobre el futur del treball era que es comentava molt els efectes que tindrien les noves tecnologies però no se n'havia fet una anàlisi. La sessió que seguia els ponents farien una síntesi de les jornades d'aquest cicle.

Tendències de transformació

JORDI GOULA, economista i periodista

El problema de la creació i destrucció de feina per un canvi tecnològic és un debat antiquíssim amb la particularitat de que abans el canvi tecnològic creava ocupació tècnica i destruïa ocupació manual i actualment l'automatització desplaça el talent.

Entenent que el canvi tecnològic creï ocupació es tracta en veure si la creació de treball com a conseqüència del canvi tecnològic superarà o serà inferior a la feina destruïda i si la gent que perdi la feina està preparada per a adaptar-se a

¹ Resum elaborat per Joaquim Perramon. La conferència íntegra es pot veure en el canal de YouTube de la SCE.

les noves feines, sobre la qual cosa era pessimista perquè es veu que el 50 % dels aturats de més de dos anys a l'atur tenen més de 50 anys.

Sobre aquesta qüestió va fer un repàs de les aportacions dels economistes de Josep Olivé i Raymond Torres en un cicle organitzat pel Centre d'Estudis Econòmics i Socials (CEES).

Olivé, considerant que no es poden fer previsions i cal analitzar les tendències, destaca els fets següents:

- La crisi de 2008 no s'ha superat del tot. No s'han recuperat els nivells d'ocupació.
- El 60% dels ocupats té més de 50 anys; hi ha un problema demogràfic.
- La globalització pressiona els salaris a la baixa.
- La població industrial a Catalunya ha perdut en aquests anys des de la crisi del 2008 molt de pes. En part aquest fenomen és degut a que la indústria s'ha transformat en serveis per a la indústria.
- La tecnologia no ha fet créixer la productivitat.

Raymon Torres considerava que estem davant d'un canvi rupturista amb fragmentació dels sistemes productius. Com a fets destacava:

- Espanya ha perdut competitivitat. La recuperació de la crisi s'ha fet amb salaris baixos. L'economia s'ha terciaritzat amb un pes important de l'hostaleria.
- Malgrat els canvis tecnològics no s'estan generant canvis en les tipologies de llocs de treball.
- Estant l'economia terciaritzada, i donat que la sanitat i l'educació admeten poc una substitució tecnològica, pocs canvis són previsibles.
- La incidència de la tecnificació està en les relacions laborals. Els treballadors perden seguretat, allò del treball per a tota la vida està passant a la història.
- Aquesta fragmentació incideix en el contracte social, per exemple en l'ocupació juvenil i les polítiques públiques tradicionals no funcionen.

- Com a conseqüència de la precarització de les condicions laborals, les cotitzacions a la Seguretat social són menors
- Raymond Torres finalment dibuixa tres escenaris: 1.- l'actual, caracteritzat per una rebaixa de la protecció social, que es un escenari no desitjable 2.- el contrari, que és un escenari impossible i 3.- el canvi de marc polític.

Impacte de la robotització i la digitalització. Indústria 4.0 i intel·ligència artificial

IGNASI RAFEL, enginyer industrial i cercatalents

S'han produït canvis que afecten la forma de treballar, —per exemple, teletreball— la forma d'informar-nos —Facebook, Twitter...— o la forma de consumir —Amazon—. Es tracta de canvis d'abast i complexitat.

En relació amb l'anàlisi de l'impacte, Ignasi Rafel va començar exposant allò que li havia semblat més rellevant de la intervenció d'Anton Gasol al cicle organitzat pel centre sobre les feines de futur organitzat pel Centre d'Estudis Econòmics i Socials (CEES).

La característica d'aquests canvis són 1.- la velocitat, 2.- l'abast, afecta tots els sectors i les persones i 3.- la convergència de tecnologies, l'anomenat BANG (Bits, Àtoms, Neurons i Genètica). L'impacte sobre el treball s'assimilava a canvis en etapes històrics anteriors on a llarg termini el treball creat va compensar el treball destruït.

El que preocupa no és el llarg termini sinó la transició tenint en compte que la velocitat és una de les característiques d'aquests canvis. Les persones que es trobin sense feina, com a conseqüència de la velocitat d'aquests canvis, no tindran la possibilitat de reubicar-se.

S'estima que la meitat de les feines del món són susceptibles de ser automatitzades, encara que moltes feines evolucionaran, no desapareixeran.

S'espera que les empreses siguin més globals, petites, flexibles, innovadores. L'element de valor serà el talent. La robotització a part de reduir costos permet produir a mida a baix cost.

També el valor del treball estarà en el talent. Predominarà la mobilitat, augmentarà el teletreball i el *coworking*. Es treballarà per projectes i, per tant, un percentatge important de treballadors seran *freelance*.

Hi haurà molta demanda dels perfils STEM (Ciències, Tecnologia, Enginyeria i Matemàtiques) si bé es dona la paradoxa que el nombre d'estudiants que s'inscriuen en aquestes matèries fa set anys que disminueixen.

En conjunt, tanmateix, els canvis en el mercat de treball s'esperen que siguin progressius. A curt termini no s'esperen grans canvis.

Llocs de treball que es crearan en el futur

JORDI SALA

A la tercera jornada del cicle organitzat pel Centre d'Estudis Econòmics i Socials (CEES), en relació a com afectarien els canvis tecnològics al treball, es platejaven dos escenaris. El primer on hi havia una elit de tècnics molt ben pagats i ben situats i la resta que treballaven en feines menys qualificades o que no treballaven. És un escenari que té l'origen en posicions ideològiques d'esquerra però que actualment s'està discutint a Davos. El segon model era considerar que els canvis tecnològics sempre s'han produït, que són normals i la societat ja s'adaptarà. Històricament, per exemple, l'agricultura ha perdut treball però l'ha guanyat d'infermeria.

Des d'un punt de vista social la qüestió està en que la productivitat augmentarà enormement però no se sap com es distribuiran aquests beneficis. Es pot continuar en la societat del benestar o ens pot portar a una feudalització.

S'ha de fer una aposta no ja per la política sinó per l'ètica.

Com serà en el futur el mercat de treball

CARME RIERA

Dins del cicle sobre el futur del treball organitzat Centre d'Estudis Econòmics i Socials (CEES), explicà el que va exposar el Dr. Anton Costas i ho completà amb aportacions pròpies.

En primer lloc sobre la tecnologia se'n parla molt i hi han poques dades, En la vella economia hi han uns valors, una lleialtat de l'empresa cap el treballador, una seguretat. Es començava a reballar amb ingressos baixos però hi havia expectatives. Ara no, i això crea angoixes. La tecnologia hauria de portar noves oportunitats però la percepció és d'inseguretat.

Aquesta inseguretat ha alimentat els populismes amb risc de destrucció de la societat.

Una persona nascuda l'any 1940 tenia un 90% de possibilitats de tenir uns ingressos o nivell de vida superior als dels seus pares. A l'any 50 un 80%, a l'any 60 un 62% , a l'any 70, un 61% i als anys 80 un 50% (*New York Times* 2016).

Abans el creixement era sinònim de progrés social, ara no.

Les dues úniques solucions és el compromís del sector públic de crear treball o la renda bàsica. La primera és difícil perquè crea dèficit i s'ha de pagar. La segona sembla més factible si s'aconsegueix en repartir els augments de productivitat que provingui de la tecnologia. Això té un component ètic.

El problema que hi ha és que s'està reduint la classe mitjana. La capacitat de gastar de la classe mitjana va ser la que va permetre tirar endavant la revolució industrial. Ara la classe mitjana s'està reduint si li donen menys diners per a gastar.

Un dels sectors que esdevé clau és el de la formació com a sistema que permeti fer una adaptació als canvis. Els centres de formació han de donar les competències als alumnes per a que s'acabin formant ells mateixos al llarg de la vida. És més una qüestió de capacitats que de continguts.

Les tendències ara mateix són que hi ha una davallada de les ocupacions manuals, paperassa, tasques rutinàries.

A l'alta hi ha un primer bloc de competències socials, un segon bloc de competències humanes i un tercer bloc de competències tecnològiques. Moltes de les tasques tenen a veure amb com s'ha de tractar amb la gent. Tothom ha d'aprendre de manera constant i també s'ha de tenir en compte la mobilitat laboral i per projectes.

Hi ha enquestes que ens diuen que les dificultats dels empresaris per a cobrir llocs de treball és molt alt, no solament a Espanya sinó arreu. Pot passar que la gent que li arriba no té les competències adequades o no està disposada a fer determinades tasques. Amb els directius passa el mateix i amb percentatges molt similars a les empreses; no troben talent. Aquest és un problema greu que han d'atendre les institucions formatives.

En el mercat espanyol 2016 es preveia que la demanda de treball aniria al voltant d'un 25% comercial, un 25% tecnologia, un 15% enginyeria i un 15% màrqueting, més o menys com a tot arreu. Aquesta demanda es podria concretar en les noves feines de tallades en el quadre d'acord amb els problemes i necessitats de la societat espanyola:

Nous sectors. Noves feines
 Crear necessitats i solucionar problemes

Necessitat / Problema	Feines noves o a reforçar
• Sedentarisme	• Salut (fisioteràpia)
• Dèficit relacional (joves)	• Comunicació (logopèdia)
• Allargament de la vida	• Lleure per a la gent gran • Cura de la gent gran
• Omnipresència de la xarxa	• Legalitat • Creació / Manteniment / Administració • Seguretat i control
• Complexitat internacional	• Facilitar blocs d'informació a les empreses
• Vendes	• Informació: Big Data • Preparació: Màrqueting

El mercat de treball del futur serà contradictori, exigent i tècnic. Contradictori perquè l'empresa més gran del sector dels taxis —Uber— no té vehicles, Facebook no té continguts, l'empresa comercial de més valor —Alibaba— no té inventari, Airbnb no té propietats... Exigent perquè es demana el que s'anomena gent 360°: coneixements tècnics, visió internacional, experiència, comunicació... I tècnic perquè estarà centrat en la xarxa, més en la gestió de dades que en la generació. I també molt masculí: els STEM (Ciències Tècnica Enginyeria i Matemàtiques) estan copats per homes.